

Streszczenie rozprawy doktorskiej
Status ofiary zbrodni w międzynarodowym prawie karnym

Rozprawa doktorska podejmuje problem usytuowania ofiary zbrodni w międzynarodowym prawie karnym. Jej podstawowym celem jest określenie, czy system międzynarodowego prawa karnego stał się w większej mierze zorientowany na ofiary przez ostatnich 75 lat jego rozwoju oraz – jeżeli tak – wyjaśnienie źródeł oraz specyficznych przejawów tej zmiany.

Oprócz wstępu i wniosków końcowych, rozprawa składa się z siedmiu rozdziałów poświęconych szczegółowym problemom badawczym. Rozdział pierwszy ma charakter wprowadzający. To w nim dochodzi do wyjaśnienia terminów przyjmowanych w rozprawie na określenie jednostek, które zostały pokrzywdzone przez czyny stanowiące zbrodnie międzynarodowe (m.in. ofiara, pokrzywdzony, ocalały, podmiot bierny, beneficjent). Omówiony zostaje ponadto topos kozła ofiarnego. Po przeprowadzeniu przeglądu definicji ofiar na poziomie krajowym oraz międzynarodowym, a także określeniu tego, kto może nabyć status pokrzywdzonego w postępowaniu przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym (tj. osoby fizyczne i prawne), podjęty zostaje problem postrzegania zwierząt jako potencjalnych ofiar zbrodni międzynarodowych. Rozdział I zawiera także uwagi poświęcone tzw. wskaźnikom pokrzywdzenia (uszczerbek, dobro prawne, uprawnienie). W końcu, przeanalizowana zostaje tam relacja pomiędzy pozycją ofiary zbrodni w międzynarodowym prawie karnym a podmiotowością prawną w prawie międzynarodowym.

Rozdział II identyfikuje różne podmioty biernie czterech zbrodni międzynarodowych, tj. zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych oraz zbrodni agresji. Ponadto podjęty zostaje kasus dzieci-żołnierzy w świetle wiktymologicznych refleksji nad koncepcją „ofiary idealnej”. Na końcu rozdziału przeanalizowany zostaje natomiast fenomen negacjonizmu.

Rozdział III dotyczy relacji zachodzącej pomiędzy statusem ofiary zbrodni a częścią ogólną międzynarodowego prawa karnego, która obejmuje zagadnienia takie jak zbieg zbrodni i przepisów, zasada sprawiedliwego oznaczenia, formy pokrzywdzenia, jak i okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną.

Rozdziały IV i V, w oparciu o katalog ról procesowych ofiary (ofiara jako *telos*, ofiara jako świadek, ofiara jako pokrzywdzony, ofiara jako powód, ofiara jako prywatny

oskarżyciel), wykazują odmienności w pozycji procesowej przyznanej ofiarom przed pięcioma międzynarodowymi trybunałami karnymi analizowanymi w rozprawie.

W dwóch ostatnich rozdziałach, które ponownie dotyczą aspektów materialnoprawnych, określona zostaje relacja pomiędzy wiktywnością a sprawiedliwością punitywną oraz sprawiedliwością reparacyjną. Rozdział VI identyfikuje funkcje wiktywności jako elementu kary. Ponadto zawiera on analizę filozofii kary w międzynarodowym prawie karnym, wykazując obecność ofiary zbrodni w nurtach uzasadniających międzynarodową sprawiedliwość punitywną. Rozdział VII przedstawia z kolei poszczególne komponenty reżimu reparacyjnego Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz omawia mandat i aktywności Funduszu Powierniczego dla Ofiar.

Przeprowadzone badania pozytywnie zweryfikowały hipotezę, zgodnie z którą przez ostatnich siedemdziesiąt pięć lat doszło do stopniowego wzmocnienia pozycji i obecności ofiary zbrodni w międzynarodowym prawie karnym. Szczególnie wyraźny przejaw zmiany ta znalazła w regulacjach procesowych oraz generalnym nastawieniu aksjologicznym międzynarodowego prawa karnego na trzecim etapie jego rozwoju (Międzynarodowy Trybunał Karny).

Słowa kluczowe: ofiara, międzynarodowe prawo karne, Międzynarodowy Trybunał Karny, reparacje, status prawny